

Kandidato (-ės) grupės ir eilės numeris egzamino vykdymo protokole _____

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto suvokimo užduotys

2011 m. valstybinis brandos egzaminas
(pakartotinė sesija)

2011 m. birželio 22 d.

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

NURODYMAI

- Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą pasitikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Užrašykite savo grupės ir eilės numerį nurodytoje vietoje ant šio užduoties sąsiuvinio viršelio. **Įsitikinkite, kad atsakymų lapas pažymėtas lipduku, kurio numeris sutampa su jūsų eilės numeriu.**
- Atsakymus į klausimus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
- Atlikdami užduotis atsakymų lape rašykite tik tamsiai mėlynai rašančiu rašikliu tvarkingai ir įskaitomai. Neaiškiai parašyti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite), nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis. Sugadintuose lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
- Atlikdami užduotis į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. **Jeigu neprašoma cituoti arba išrašyti, atsakymus formuluokite savais žodžiais.**
- Jeigu atlikdami užduotis naudositės juodraščiu, kuriam palikta vietos sąsiuvinyje, pasilikite pakankamai laiko perrašyti savo darbą į atsakymų lapą.
- Rašykite tik jums skirtose vietose, nerašykite vertintojų įrašams skirtose vietose.
- Atsakymų lape neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų identifikuoti darbo autorių.

Linkime sėkmės!

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Tomas Venclova

INTELIGENTUI BŪDINGA AUTSAIDERIO POZICIJA

1 Lietuvių tauta turi daug puikių savybių. Tačiau ji turi vieną bruožą, kuris būdingas visoms mažoms, pavojuje gyvenančioms tautoms: šis bruožas – polinkis į konformizmą – yra neigiamas. Polinkio prisitaikyti prie esamos padėties lietuviai nelaiko nuodėme: ką padarysi, gyventi juk reikia, tauta turi išsilaikyti. Iš mūsų reikalauja šio ir to – ką gi, atiduosime duoklę. Tai toks valstietiškas požiūris, nuo kurio dvelkia atsiminimais apie baudžiąvą. Vakarų tautoms jis nėra būdingas. Sakyčiau, netgi Rytuose jis mažiau krinta į akis nei pas mus – turiu galvoje dideles tautas, ypač šių inteligentiją. Mes kartais tuo vos ne didžiuojamės, nors didžiuotis tikrai nėra kuo.

2 Tarybinio, arba bolševikiniu, laikotarpiu konformizmas labai ryškus, ir mažai yra tokių inteligentų, kurie galėtų pasakyti, kad gyveno nemeluodami. Aš pats, pavyzdžiui, sumeluodavau: rašiau kūrinį – tiesa, ankstyvoj jaunystėj, – kurių man gėda. Bet nuo kaž kurios akimirkos vis dėlto ėmiau stengtis gyventi nemeluodamas, nors ir mačiau, kad aplink beveik visi daro reveransus¹. O man galų gale tie reveransai pasidarė tokie atgrasūs, jog supratau: čia gyvendamas jų neišvengsi arba tapsi visišku atskalūnu. Todėl geriau išvažiuoti. Kai kurie laimingi ir nuostabūs žmonės, netgi pasilikę čia, reveransų sugebėjo visiškai išvengti, bet tokių visada buvo nedaug.

3 Šiandien atsirado naujas, tautinis, konformizmas, savotiška tautinė davatkystė. Jūs teisingai pasakėte, kad anksčiau emigrantai buvo niekinami, ieškoma jiems priekabių. Emigrantai iš tiesų ne tokie jau šventi, yra visokių, ir toli gražu ne visi jie genijai, proto šviesuliai. Nors yra ir šviesulių. Bet vis dėlto šiandien emigracijos vaidmuo perdedamas. Sakoma, kad ji išsaugojo tai, ką mes Lietuvoje praradom: padorumą, tikrą lietuvišką dvasią, tradiciją. Gal ir taip. Tačiau ji išsaugojo penkiasdešimties metų senumo tradiciją ir pati šiek tiek joje užsikonservavo. Pasaulis per tą laiką gerokai paėjo į priekį. Viena straipsnyje rašiau: reikia atsiminti, kad per penkiasdešimt metų, praėjusių nuo Lietuvos okupacijos pradžios, pasaulis pasikeitė ne mažiau, negu nuo viduramžių iki šios okupacijos. Todėl mūsų naujoji nepriklausomybė skirsis nuo antrosios, tarpukario, nepriklausomybės ne mažiau, negu antroji skyrėsi nuo viduramžių nepriklausomybės. Galbūt aš perdedu, bet skirtumas iš tiesų didžiulis. Dabar mes (ir mūsų politikai) linkę tęsti nepriklausomybę nuo to taško, kuriame ji nutrūko. Ar tai būtina? Ir taip, ir ne. Šie dalykai svarbūs, kadaise jie suvaidino labai rimtą vaidmenį. Šiais pagrindais mes vis tiek remsimės, maždaug taip, kaip Kęstučiu ir Mindaugu (nors taip mažai apie juos žinom), bet niekada nereikia užmiršti, kad pasaulis labai pasikeitė. Jei pasiimsim šiuos konservus iš šaldytuvo ir juos atšildysim, tai jau bus ne patiekalas, kuriuo maitinasi šių dienų pasaulis.

4 O kai žmonės, dar neseniai laikęsi tarybinio, raudono, konformizmo arba jį skatinę ir rėmę, dabar išpažįsta naują konformizmą, tai atrodo nepadoru grynai moraline prasme. Be to, ir nekonstruktyvu. Visa tai savotiškas bandos, minios instinktas, nors jis kartais būna reikalingas. Kiekvienas sukilimas, maištas, bet kokia revoliucija, bet kokie neramumai, kurie yra istorijos varomoji jėga ir padeda iš ko nors išsivaduoti, iš dalies remiasi minios instinktu. Šventas ir gražus dalykas. Bet kai tai įvyko, reikia suprasti, kad vien pirmykščiu instinktu tauta gyventi negali. Jis, kaip sako matematikai, – būtina, bet nepakankama sąlyga. Kai greta jo egzistuoja racionalus, kritiškas ir pliuralistinis² mąstymas, tautos gyvenimas darosi pilnakraujis, ir tikiu, kad taip bus.

Pagal T. Venclovos interviu „Inteligentui būdinga autsaiderio pozicija“, T. Venclova, *Manau, kad...*, V., Baltos lankos, 2000.

¹ Reveransas – parodomoji pagarba, pritarimas aukštesnio rango užrašai.

² Pliuralizmas – skirtingų, bet lygiateisių partijų, organizacijų, pažiūrų ir pan. buvimas visuomenėje (valstybėje).

Atsakykite į klausimus, remdamiesi T. Venclovos tekstu.

1. Paaiškinkite, ką T. Venclova vadina valstietišku požiūriu, „nuo kurio dvelkia atsiminimais apie baudžiovą“.

Juodraštis

(1 taškas)

2. Kokios **dvi** prisitaikymo atmainos aptariamose 2–3 pastraipose?

Juodraštis

1)

2)

(2 taškai)

3. Nurodykite **tris** pasirinkimo galimybes, kurias sovietmečiu turėjo inteligentai.

Juodraštis

1)

2)

3)

(3 taškai)

4. 3 pastraipoje T. Venclova polemizuoja **dviem** klausimais. Paaiškinkite, kokie požiūriai jam kelia abejonių.

Juodraštis

1)

2)

(2 taškai)

5. Paaiškinkite, kaip supratote 3 pastraipos sakinį: *Jei pasiimsim šiuos konservus iš šaldytuvo ir juos atšildysim, tai jau bus ne patiekalas, kuriuo maitinasi šių dienų pasaulis.*

Juodraštis

(2 taškai)

6. Kaip, anot T. Venclovos, galima išsivaduoti iš naujojo konformizmo? Įvardykite **du** dalykus.

Juodraštis

1)

2)

(2 taškai)

NEPAMIRŠKITE ATSAKYMŲ PERKELTI Į ATSAKYMŲ LAPĄ

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Romualdas Granauskas

IŠ METŲ ANKETOS

1 Kultūrinis ir visuomeninis konformizmas kaip buvo, taip ir liko. Nebuvo iš Lietuvos net ledų nusipirkti išėjęs. Iš esmės net formos nepasikeitė. Koks skirtumas – euroromanas ar „Rožės žydi raudonai“³

2 O visuomeninis...

3 Nekalbėkim apie partijas, kailių vertimus, populistus ir panašiai. Už viso to slepiasi labai gilūs dalykai. Gilesni, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Konformizmas Lietuvoj ne tik aktualus, jis dabar pats aktualiausias.

4 Nuo šaknų pradėkim, nuo šaknų šakniausių.

5 ...Ne taip seniai perskaičiau vieną epizodą iš kelionės po Austriją, gaila, bet nebepamenu kieno.

6 ...Gražią pavasario pavakarę jauna austrų šeima, vidury penkerių šešerių metų berniuku vedina, išėjo pasivaikščioti po gimtąją Vieną. Didelėje vitrinoje vaikas pamatė raudoną automobiliuką, skirtą važinėti po kiemą.

– Nupirkit man šitą mašinytę!..

Tėvai pradėjo aiškinti, kad nupirkti dabar negali, nes automobiliukas labai brangus, varomas elektra, jie neturi tiek pinigų, gal nupirks vėliau, bet reikės susitaupyti, kitais metais jis pats jau eis į mokyklą ir gal nė nebenorės jo ir pan.

Berniukas krito kniūbsčias ant šaligatvio, pradėjo isteriškai daužytis rankomis ir kojomis, klykdamas visa gerkle.

– Na, – atsiduso motina, – jeigu tu šitaip gali išsidirbinėti viešoj vietoj, tai tu – ne austras!

Vaikas kaip įgeltas pašoko ant kojų, dulkėtais kumšteliais šluostydamas ašaras:

– Ne, aš austras!.. Austras!..

Visa isterija tučtuojau baigėsi, jauna šeima ramiai patraukė toliau...

7 O dabar prašom įsivaizduoti visą šią sceną Pilies ar Pylimo gatvėj.

8 Neišeina?..

9 Ir neišeis.

10 Tautos savigarba, savimonė, orumas ir pasididžiavimas suminti į dulkes. Ir toliau bus mindomi jau mūsų pačių kojomis spūstyse prie „Akropolio“ durų. Tam jis ir pastatytas, kad atstotų taip ir nepastatytus Tautos Namus. Trumpiau tariant – tauta nebeturi iškilių savo sūnų, kurie visu savo gyvenimu, visu savo likimu rodytų kitiems pavyzdį.

11 Vieno kokio neužtenka, jų reikia daug, reikia, kad jie, o ne partijėlių vadai pakeltų tautą iš dulkių. Ji nebeturi visus krūvon telkiančio idealo, ir niekas nežino, koks jis turėtų būti. Idealo, vardan kurio galėtum paaukoti viską.

12 Mes atkūrėm buvusios valstybės nepriklausomybę, tam Kovo 11-ąją užteko drąsių piliečių, bet neatkūrėm, neatgaivinom tautos ir jos orumo. Kam oligarchų kumečiams orumas? Jų idealas – geras darbdavys. Ir nesvarbu jau kur – Lietuvoj, Airijoje ar Norvegijoje.

13 Tačiau kumečiai dar niekur nesukūrė didžios ar savitos kultūros. Vien vargas vargo dainas. Kultūrą, meną, literatūrą kuria tautos sūnūs – ir tik savo tautai, ne kažkokiai ten Europai ar Amerikai. Ir niekam jie nenori prilygti, nieko nenori pralenkti. Jie tiktai kartu su savo tauta verkia, kartu džiaugiasi ir vien tarp savų tikisi atgulti amžinojo miego.

³ *Rožės žydi raudonai* – Alfonso Bieliausko romanas, 1959.

14 Ir piliečiai, kurių jau vienas kitas randasi, nekuria tautos kultūros, tik deklaracijas ir proklamacijas. Bet šiais laikais ir tai jau šis tas. Nebūna valstybės be piliečių, kaip nebūna ir tautos be patriotų.

15 O patriotai yra ugdomi! Visose tautose ir valstybėse. Tas mažas austrų berniukas savaime toks nepasidarė. Neturėjom mokyklų, neturėjom spaudos, knygų, neturėjom nieko, vien didį vargą, daug didesnį nei dabartinių mūsų kumečių, bet beraštės motinos ir tėvai jų priugdė pilną Lietuvą. Klumpėmis apsiavę, jie 1918 m., vos pašaukti, susirinko ginti Lietuvos. Nė vieno nereikėjo dukart prašyti. Ar ir šiandien būtų taip pat?

16 Patriotus ugdo šeima, literatūros ir istorijos mokytojai.

17 Tik Mindaugo karūnavimo ir Žalgirio mūšio datų mokymasis neišugdys niekada jokio patrioto. Kumečio vaiko jausmams, per kuriuos iš esmės ugdomas patriotizmas, tai nieko nebesako: karaliai, didieji kunigaikščiai, tolimi šimtmečiai, visokios ten Liublino unijos...

18 Nepamirškim, kad dabartiniai vaikai – jau nebe knygų, o ekranų vaikai. Ten rodomus dalykus jie priima tikriau už tikrą, iš ten jie renkasi sau sektinus pavyzdžius, dorovės nuostatas, kurios vėliau juos suformuos, patiems to neįjuntant, į vienokius ar kitokius suaugusius žmones.

19 Patriotas niekada nebus nei konformistas, nei kolaborantas.

Pagal R. Granausko atsakymus į *Metų anketos* klausimus, *Metai*, 2009, Nr. 5–6.

Atsakykite į klausimus, remdamiesi R. Granausko tekstu.

7.1. Kokia stiliaus figūra atskleidžia R. Granausko požiūrį į konformizmą 1 pastraipoje?

Juodraštis

(1 taškas)

7.2. Suformuluokite mintį, kurią iliustruoja R. Granausko minimi euroromanas ir „Rožės žydi raudonai“.

Juodraštis

(2 taškai)

8. Koku tikslu autorius pasakoja epizodą apie Austriją?

Juodraštis

(3 taškai)

9. Paaiškinkite, kuo skiriasi 10 pastraipoje R. Granausko minimas Akropolis ir Tautos namai.

Juodraštis

Akropolis

Tautos namai

(2 taškai)

NEPAMIRŠKITE ATSAKYMŲ PERKELTI Į ATSAKYMŲ LAPĄ

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

10. Kuo skiriasi šiuolaikiniai Lietuvos kumečiai ir carinės imperijos laikotarpiu vargingai gyvenę lietuviai?

Juodraštis

(2 taškai)

11. Paaiškinkite, kodėl, anot R. Granausko, šiandien patriotizmas ugdomas nesėkmingai.

Juodraštis

(1 taškas)

Atsakykite į klausimą, remdamiesi abiem tekstais.

12. Kuo abiejų autorių požiūriai į konformizmą panašūs ir kuo skiriasi? Įvardykite panašumą ir skirtumą.

Juodraštis

panašumas

skirtumas (T. Venclova)

skirtumas (R. Granauskas)

(3 taškai)

NEPAMIRŠKITE ATSAKYMŲ PERKELTI Į ATSAKYMŲ LAPĄ

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto suvokimo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pakartotinė sesija

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

